

Metamorfóza miliardáře

Jak jedna vražda změnila život finančníka Williama Browdera

□ ONDŘEJ KUNDRÁ

Americko-britský miliardář William Browder byl spokojený a mocný muž. Jeho investiční firma Hermitage Capital spravovala majetek v hodnotě 4,5 miliardy dolarů, z nichž velkou část vydělal na obchodech v Rusku, kde převážně žil. Do Anglie se vracel každých 14 dní za synem z prvního manželství a právě jednu takovou zpáteční cestu z Londýna absolvoval v listopadu 2005.

Před přistáním v Moskvě ho zaujal článek v časopisu Forbes o muži, který byl podobně úspěšný; Browdera ovšem zarazilo, jak snadno i bohatý člověk může narazit. Americký Číňan Jude Shao odmítl dát úplatek výběrčímu daní, byl zatčen a po krivém obvinění odsouzen k 16 letům vězení. Článek Browderem otrásl – pro podnikání byla Čína desetkrát bezpečnější než Rusko. Jeho ruský byznys byl navíc už delší dobu postavený na soubojích s oligarchy o ovládnutí lukrativních firem. Browder hrál tvrdě a nadělal si nepřátele. Zvlášť když začal upozorňovat na jejich korupční praktiky. „Co kdybych přibrzdil?“ napadlo ho nař textem. Kromě malého syna měl v Londýně novou manželku a další dítě na cestě. Když letadlo rolovalo, Browder na své obavy zapomněl. Střet s temnotou však přišel již za pár okamžiků.

Miliardář jej vylíčil v knize *Rudý zákon*, která nyní vyšla česky. A jde o jedno z nejpozoruhodnějších děl ve svém žánru. Napětím se vyrovná nejlepším detektivním příběhům, ale stojí na skutečných událostech. Browder byl nechtěným hrdinou jednoho z nejdramatičtějších politických thrillerů; z jeho kont zmizely peníze, jeho nejbližší spolupracovník byl zavražděn.

Začátek proměny

Knihu je možné číst mnoha způsoby. Jako varování, že s Ruskem nelze bezpečně obchodovat a že Putin řídí Rusko jako soukromou mafii. Coby zpověď muže, kvůli jehož naivitě zemřel nevinný člověk. Ale i jako inspiraci, jak prosadit něco velkého a důležitého. O současném Rusku vychází na anglosaském trhu řada kvalitních titulů, ale v Česku jich je stále překládáno velmi málo – a už v tomhle směru byla volba povedená.

Příběh začíná krátce poté, co Browder čekal na zavazadla. Přistoupili k němu dva policisté, zabavili mu pas a odvedli jej do zadržovací místnosti. V ní Browder bez jídla

i pití strávil 15 hodin a nakonec byl vyveden do letadla mířícího zpět do Londýna. Události, jejichž se stal následně aktérem, pak vyústily až v metamorfózu dravého finančníka v muže, který si láme hlavu se stavem současného světa.

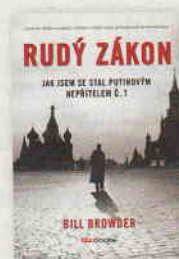
Browder se stal terčem spiknutí bezpečnostních složek, části politiků a tajné služby FSB s cílem okrást ho. Akce byla provedena chladně a sofistikovaně: po jeho vykazání vtrhli do moskevských kanceláří úředníci ministerstva vnitra a začali firmu vyšetřovat kvůli podezření z údajných daňových úniků. Zde byla zabavena razítka společnosti a následně využita k jejímu převedení na neznámou firmu Pluton, narychlo zaregistrovanou v autonomní republice Tatarstán na neznámého zaměstnance tamní pily, který si v tu dobu odpykával trest

Browder podstatu režimu vykresluje z toho, co prožil.

za zabití. Další dva noví nabyvatelé firmy, též trestanci, poté zfalšovali účetnictví, aby byla společnost ve ztrátě. Díky tomu pak úspěšně požadovali od státu zpětné vyplacení 230 milionů dolarů, které Browder odvedl jako daně.

V moderní ruské historii to představovalo největší zpětné vrácení daní, navíc zločincům. Ti se k tomu odhodlali poté, co zjistili, že Browder většinu aktiv z Ruska přesunul – právě v reakci na sílicí informace, že Kreml vůči němu zasáhne kvůli kritice korupce v nejvyšších patrech. Miliardář na vyšetření loupeže nasadil svého právníka Sergeje Magnitského, který defraudaci objasnil, za což byl následně ruskými úřady uvězněn. Během 358 dní strávených ve vazbě podal 450 stížností a proseb o lékařskou pomoc dokumentujících dopodrobna, kdo, kdy, jak a kde mu co udělal.

To činí Magnitského vraždu jedním z nejlepších zdokumentovaných porušení lidských práv v posledních 35 letech v Rusku. Po měsících neléčeného zánětu slinivky a žlučníku se dostal do kritického stavu. Vedení věznic však dál odmítalo poskytnout mu lékařskou péči, nechalo ho naopak v izolační cele připoutat na lůžko. Sem pak přišlo osm dozorců, pustili se do něj obušky

**BILL BROWDER:
RUDÝ ZÁKON.
JAK JSEM SE
STAL PUTINOVÝM
NEPŘÍTELEM Č. 1**

Přeložil Vladimír
Fuksa, BizBooks,
349 stran

a mrtvé tělo pohodili na podlahu. Poté co Browder začal po vraždách Magnitského pátrat, nařídil Putin jeho posmrtné souzení za finanční machinace. Opět vykonstruované a opět historické. Zatímco vrazi, jejichž jména byla díky Magnitského zápisům známa, nebyli potrestáni.

Bolestivý políček

Pasáže, v nichž Browder líčí podíl na smrti Magnitského, patří k nejsilnějším částem knihy. Miliardář se stará o vdovu a děti po právníkovi, zajistil jim život mimo Rusko. Zároveň to byl moment, který odstartoval jeho celosvětové tažení, kdy nakonec řada zemí v čele s USA přijala zákon znemožňující Magnitského vrahům vstup na Západ a zmrazila jejich konta (v den, kdy ho v USA schvalovali, zavraždili v Londýně jako políček dalšího Browderova spolupracovníka). Kreml se cítil ponížen. Do té doby se žádný západní stát tak ostře nepostavil proti porušování lidských práv v Rusku a nepotrestal ho tak bolestivě: na seznam, kde bylo několik desítek jmen spojených s krádeží peněz a vraždou, postupně začali přibývat další zločinci z Putinova okruhu; právě tyto cílené sankce považuje Browder za nejúčinnější.

Ve své knize přitom nemoralizuje, není ani rusofob a hrozivou podstatu režimu nevyšlehlává nabubřele, ale střípek po střípku vykresluje z toho, co prožil. Magnitského posmrtné souzení třeba popisuje: „Bylo to v divadle, potěmkinovský soud. Nevětraná soudní síň, v níž má hlavní slovo zkorumpovaný soudce, kterou hlídají nesmyslní strážníci a advokáti jsou tam jen proto, aby to vypadalo jako opravdový soud. A v kleci chybí obviněný. Země, kde usvědčení je jisté a vina je dána. Země, kde nevinný člověk, zavražděný státem, člověk, jenž spáchal jediný zločin – až příliš miloval svou vlast –, může být donucen, aby trpěl i v hrobě. Takové je dnešní Rusko.“

Faktografií nabitá, přitom barvitá a čtivá, v ich formě vyprávěná kniha je důležitá i svou otevřeností; jako mapa osobního přerodu. Browder přiznává, že podceňoval rizika a ego narostlé úspěchem mu namlouvalo, že je nedotknutelný. Vraždu Magnitského již nelze odčinit, ale Browder se poté vydal na misi, díky níž můžeme žít v o něco spravedlivějším světě. ■

ROZHOVOR S WILLIAMEM BROWDEREM
NAJDETE NA WWW.RESPEKT.CZ